

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID

Vakgroep Strafrecht en Criminologie

Kosten van detentie

Stageopdracht door
(00904082) Van Hoorebeke Delfien

Academiejaar 2011 - 2012

UGent-begeleider

Prof. dr. Freya Vander Laenen

Stageplaats

Strafinrichting van Oudenaarde

Stagemeester

Adviseur-gevangenisdirecteur Hans Claus

Aantal woorden (excl. bijlagen)

(10 451)

Trefwoorden

detentie, overheidskost, sociale kost

WOORD VOORAF

Graag had ik hier een aantal personen bedankt.

Op de eerste plaats gaat mijn dank uit naar mijn promotor professor dr. Freya Vander Laenen. Zij was altijd bereid om goede raad en tips mee te geven om de stageopdracht efficiënt aan te pakken. Vragen en opmerking werden steeds uitgebreid besproken.

Mijn dank gaat eveneens uit naar mijn stagemeeester, de heer Hans Claus gevangenisdirecteur van de strafinrichting Oudenaarde. Hij heeft mij kennis laten maken met een alternatieve visie op vrijheidsberoving en het organiseren ervan binnen het gevangeniswezen. Ik kon telkens rekenen op zijn advies en steun bij de uitwerking van de opdracht.

Ook het personeelsteam van de strafinrichting van Oudenaarde, in het bijzonder de communicatieverantwoordelijke, de beleidsmedewerker en de dienst boekhouding hebben hun steentje bijgedragen tot het aanreiken van de nodige informatie.

Mijn collega tijdens de stageperiode, Haike zou ik willen bedanken voor alle overlegmomenten en de goede samenwerking.

De medewerkers van het project 'De Huizen' wil ik bedanken om mij te betrekken bij de uitwerking en besprekingen rond het project.

Daarnaast gaat mijn dank naar mevrouw Martine De Bruyne en mevrouw Tinne Verellen. Zij hebben deze opdracht zorgvuldig en vanuit hun professionele taalkundige kennis grondig verbeterd.

Tenslotte mag ik mijn ouders niet vergeten. Zij stonden in voor morele ondersteuning en advies.

INHOUDSTAFEL

Eerste gedeelte

1 UITGAVEN VAN DE OVERHEID AAN DETENTIE	2
--	----------

1.1 Inleiding.....	2
---------------------------	----------

1.2 Schematisch overzicht	3
--	----------

<i>1.2.1 De Federale Overheid.....</i>	<i>3</i>
--	----------

<i>1.2.2 De Vlaamse Overheid.....</i>	<i>8</i>
---------------------------------------	----------

<i>1.2.3 Het provinciebestuur</i>	<i>10</i>
---	-----------

<i>1.2.4 Het stadsbestuur</i>	<i>10</i>
-------------------------------------	-----------

Tweede gedeelte

2 SOCIALE KOST ANALYSE.....	11
------------------------------------	-----------

2.1 Inleiding.....	11
---------------------------	-----------

2.2 Grootschalige detentie.....	14
--	-----------

<i>2.2.1 Overheidskosten</i>	<i>14</i>
------------------------------------	-----------

<i>2.2.2 Private kosten voor de gedetineerde</i>	<i>18</i>
--	-----------

<i>2.2.3 Externe kosten voor de samenleving</i>	<i>21</i>
---	-----------

2.3 Kleinschalige detentie.....	24
--	-----------

<i>3.3.1 Overheidskosten</i>	<i>24</i>
------------------------------------	-----------

<i>3.3.2 Private kosten voor de gedetineerde</i>	<i>25</i>
--	-----------

<i>3.2.3 Externe kosten voor de samenleving</i>	<i>26</i>
---	-----------

Derde gedeelte

3 CONCLUSIE EN DISCUSSIE.....	30
--------------------------------------	-----------

4 BIBLIOGRAFIE	33
-----------------------------	-----------

1 UITGAVEN VAN DE OVERHEID AAN DETENTIE

1.1 Inleiding

In het kader van mijn stage in de strafinrichting van Oudenaarde kreeg ik de opdracht een onderzoek in te stellen naar de kosten van detentie. In het eerste gedeelte van de paper geef ik een overzicht van de publieke of overheidsuitgaven van detentie. Hierbij is nagegaan welke kosten gepaard gaan met het in stand houden van de grootschalige gevangenissen die instaan voor de uitvoering van de vrijheidsberovende straf.

Er is in België nauwelijks tot geen onderzoek gevoerd naar de kosten van detentie. Het Rekenhof publiceerde eind 2011 een rapport ter evaluatie van de maatregelen tegen de overbevolking van de gevangenissen. Via het Masterplan wil men de gevangeniscapaciteit aanzienlijk uitbreiden. Het Rekenhof kwam tot de constatacie dat, ondanks de vijf nieuwe strafinrichtingen tegen 2013, er nog steeds een tekort zal zijn van 900 plaatsen. Men opteerde voor standaardgevangenissen zonder differentiatie. De kost van die uitbreidingen/renovaties en de algemene dagelijkse werking van de strafinrichtingen zijn ongekend. Er is tot op vandaag nog geen enkele studie gemaakt van de kosten van detentie (Het Rekenhof, 2011).

Mijn opdracht bestond niet uit het verzamelen van cijfermateriaal om onderzoek te voeren naar de werkelijk overheidskost van detentie. Er werd wel verwacht de gekende kosten in kaart te brengen aan de hand van een schematisch overzicht. Die lijst is niet exhaustief. Er kunnen kosten ontbreken naargelang de (eigen) interpretatie van detentie.

De opdracht luidde: wat weten we en wat weten we nog niet over de kosten van onze huidige vorm van detentie?

Door informatie te verzamelen via de boekhouding van de strafinrichting van Oudenaarde en Brugge, konden de kosten vanuit FOD Justitie in kaart worden gebracht. Verder wordt detentie ook gefinancierd door ander overheidsinstanties. De hulpverlening werd door medewerking van de beleidsmedewerker in de strafinrichting van Oudenaarde in kaart gebracht. Daarbij moet worden opgemerkt dat de hulpverlening bij elke strafinrichting anders kan zijn door de verschillende lokaal georganiseerde organisaties. De hulpverlening die hier wordt opgesomd, kan dus specifiek gelinkt zijn aan de strafinrichting van Oudenaarde.

1.2 Schematisch overzicht

1.2.1 De Federale Overheid

FOD JUSTITIE	
	DIRECTORAAT GENERAAL EPI Werkings- en personeelskost (exclusief wedden) van elke dienst
	Directeur-Generaal
	Taaladjunct
	Managementondersteuning
	PMO & Strategische Planning
	Regionale Directie Noord
	Regionale Directie Zuid
	Directie Detentiebeheer
	Dienst P&O
	Dienst ICT
	Dienst Financieel en Logistiek
	Directie Strategische Ondersteuning
	PERSONEELSKOSTEN STRAFINRICHTING (exclusief wedden)
	Diverse vergoedingen: abonnementen, fietsvergoeding, persoonlijk voertuig, kilometervergoeding
	Diverse vergoedingen aan derden
	Honoraria aan artsen, specialisten
	Vervoers- en verblijfskosten van personeel EPI en derden
	Telefoon- en gsm-kosten
	Receptiekosten: werken en verscheidene leveringen
	Aankoop boeken en publicaties
	Presentiepenning
	Aankoop bureaumaterieel
	Uitgaven voor drukwerken
	Huur en onderhoud van kopieermachines
	Huur en onderhoud van brandblusapparaten
	Huur en onderhoud voertuigen
	Terugstortingen, taksen, belastingen
	Publicaties van het departement
Kledij voor de penitentiaire beambten	
Vorming personeel	

ONDERHOUD STRAFINRICHTING	
	Lokalen
	Meubelen
	Materieel
ALGENMENE VERBRUIKSKOSTEN (naargelang de strafinrichting)	
	Mazout
	Diesel
	Gas
	Elektriciteit
	Stoom
	Steenkool
	Water
ANDERE KOSTEN	
	Materieel en gereedschap
	Keukentoeestellen
	Meubilair
	Nieuwe wagens
	Materieel centrale garage
	Huur van onroerend goed (huur garages)
GEDETINEERDEN	
	Voeding
	Kledij
	Slaapgerief
	Toiletlinnen/toiletgerief
	Ontspannings- en sportartikelen
	Wasserijkosten
	Keuken- en eetgerief
	Klein materieel
	Kosten erediensten
	Vervoerskosten gedetineerden
	Andere kosten
	Verwijlintresten
MEDISCHE KOSTEN GEDETINEERDEN: prestaties aan derden	
	Algemene geneeskunde
	Specialistische geneeskunde
	Tandheelkunde
	Verpleegkunde
	Interim verpleegkunde
	Kinesitherapie
	Andere paramedische beroepen
	Pedicure
	Andere prestaties derden
	Erelonen psychiaters
	Samenwerkingsakkoorden

MEDISCHE KOSTEN GEDETINEERDEN	
Niet-duurzame goederen	
	Onderhoud en herstelling medisch materieel
	Onderhoud en herstelling niet-medisch materieel
	Controle ioniserende stralen
	Huur medisch materieel
	Boeken, tijdschriften en publicaties
	Medisch afval
	Belastingen, retributies, taken
MEDISCHE KOSTEN GEDETINEERDEN	
Duurzame goederen	
	Medisch materieel (€ 125 < x < € 2500)
	Medisch materieel (speciaal visum) (x > 2500)
	Ander duurzaam materieel (€ 125 < x < € 2500)
	Ander duurzaam materieel (specifiek visum) (x < € 2500)
MEDISCHE KOSTEN GEDETINEERDEN	
Onderhoud	
	Klein materieel tandheekkunde (x < € 125)
	Klein materieel (x < € 125)
	Aankoop farmaceutische producten (centrale apotheek)
	Aankoop farmaceutische producten (lokale apotheek)
	Andere kosten onderhoud gedetineerden
	Externe consultaties
	Daghospitalisatie, hospitalisatie
	Ziekenwagenvervoer gedetineerden
	Taxivervoer gedetineerden (om medische redenen)
	Medische onderhoudsproducten
	Medische hulpmiddelen (andere dan tandprothesen)
	Klinische biologie
	RIZIV (ET, HV, PV)
STRAFUITVOERINGSRECHTBANK	
	Werkingskosten
	Personeelskosten (exclusief wedden)

	JUSTITIEHUIZEN		
		Werkingskosten	
		Personeelskosten (exclusief wedden)	
	HULPVERLENING		
		SUGGNOME	
		Werkingskosten	
Personeelskosten			

FOD FINANCIEN			
	CENTRALE DIENST VOOR VASTE UITGAVEN		
		Wedden van personeelsleden	
		Pensioen personeelsleden	
	CENTRALE DIENST VAN DE REGIE VAN DE GEVANGENISARBEID		
	Werkings- en personeelskosten (exclusief wedden)		
		GEDETINEERDEN	
		Lonen voor zowel huishoudelijke als industriële taken	
		WERKPLAATSEN	
		Aankoop machines	
		Meubilair voor de ateliers	
		Aankoop informaticamaterieel (pc, printer, e.d.)	
		Huurkosten kopieermachines	
		Onderhoudscontracten voor machines, heftruck, brandblusapparaten, e.d.	
		Herstellingen aan de machines, e.d.	
		Aankoop onderhoudsmaterieel en -producten	
		Elektriciteitsverbruik	
		Verbruik gas voor verwarming	
		Aankoop klein gereedschap	
		Klein bureaumaterieel	
		Bureaubenodigheden	
		Telefoonkosten	
		Verf en toebehoren voor schilderwerken in de ateliers	
		Vervangen van de lampen in de ateliers	
		BEROEPSOPLEIDINGEN VOOR GEDETINEERDEN	
		Voorzien van nodige machines	
		Voorzien van meubilair	
		Informaticamaterieel	
		Klein gereedschap	
Aankoop materieel voor de			

		lessen
		Vergoedingen gedetineerden
		Werkkledij
		PROJECTEN WELZIJN GEDETINEERDEN
		Materieel voor gedetineerden tijdens hun Ronde van Vlaanderen
		Draagbare geluidsinstallatie
		Verf en toebehoren voor celrenovatie
		Fitnessstoestellen
		Warmhoudboxen voor maaltijden tijdens de ramadan
		Aankoop tv-toestellen voor op cel
		Aankoop sportmaterieel
		Toneelvoorstelling bedoeld als opleiding
		Music for life
		Gordijnen voor in de cellen
		Tijdschriften voor in de wachtzaal
		Boeken in vreemde talen voor in de bibliotheek
		Sportkledij
		Koelkasten op cel
	DE REGIE DER GEBOUWEN	
	Werkings- en personeelskosten (exclusief wedden)	
		OUDE STRAFINRICHTINGEN
		Onderhoud
		Herstellingen/aanpassingen
		NIEUWE STRAFINRICHTINGEN
		Design, Built, Finance, Maintenance uitbesteed aan een consortium gedurende 25 jaar

FOD BINNENLANDSE ZAKEN		
	POLITIEDIENSTEN	
	Werkings- en personeelskosten (exclusief wedden)	
		Interventies
		Extra bewaking
		Vervanging tijdens stakingen
	CIVIELE BESCHERMING	
	Werkings- en personeelskosten (exclusief wedden)	
		Werkingskosten
		Personeelskosten

1.2.2 De Vlaamse Overheid

DEPARTEMENT VOOR LEEFMILIEU, NATUUR EN CULTUUR		
	HULP- EN DIENSTVERLENING	
		DE RODE ANTRACIET
		Werkingskosten
		Personeelskosten

DEPARTEMENT VOOR WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN		
	HULP- EN DIENSTVERLENING	
		STEUNPUNT ALGEMEEN WELZIJNSWERK
		Werkingskosten
		Personeelskosten
		CENTRUM ALGEMEEN WELZIJNSWERK (JWW)
		Werkingskosten
		Personeelskosten (JWW en beleidsmedewerker)
		GGZ
		Werkingskosten
		Personeelskosten
		CENTRAAL AANMELDINGSPUNT DRUGS
		Werkingskosten
		Personeelskosten
		DE RODE ANTRACIET
		Werkingskosten
		Personeelskosten
	SUGGNOME	
	Werkingskosten	
	Personeelskosten	

DEPARTEMENT VOOR ONDERWIJS, JEUGD, GELIJKE KANSEN EN BRUSSEL		
	VLAAMS BELEID ONDERWIJS VOOR GEDETINEERDEN	
		VOCVO
		Projectmedewerker onderwijs
		Werkingskosten
		Andere personeelskosten
		VELCRO (GROEP INTRO)
		Werkingskosten
		Personeelskosten
		VOKANS
		Werkingskosten
		Personeelskosten
		VORMING PLUS
		Werkingskosten
	Personeelskosten	

	LOKAAL BELEID ONDERWIJS VOOR GEDETINEERDEN tussen Centrum Basiseducatie en Centrum Volwassenenonderwijs (naargelang de strafinrichting)	
		VOL-ANT (strafinrichting Antwerpen)
		Werkingskosten
		Personeelskosten (onderwijscoördinator)
		DE RANK (strafinrichting Wortel, Hoogstraten, Turnhout en Merksplas)
		Werkingskosten
		Personeelskosten (onderwijscoördinator)
		SAMEN STROMEN (strafinrichting Mechelen)
		Werkingskosten
		Personeelskosten (onderwijscoördinator)
		L4 (strafinrichting Leuven-Hulp en Leuven-Centraal)
		Werkingskosten
		Personeelskosten (onderwijscoördinator)
		BRUCOVO (strafinrichting Sint-Gillis, Vorst en Berkendael)
		Werkingskosten
		Personeelskosten (onderwijscoördinator)
		LIMBURG-ZUID (strafinrichting Hasselt en Tongeren)
		Werkingskosten
		Personeelskosten (onderwijscoördinator)
		CONSORTIUM IX (strafinrichting Dendermonde)
		Werkingskosten
		Personeelskosten (onderwijscoördinator)
		CONSORTIUM X: (strafinrichting Oudenaarde)
		Werkingskosten
		Personeelskosten (onderwijscoördinator)
		WONDERWIJS (strafinrichting Gent)
	Werkingskosten	
	Personeelskosten	

		(onderwijscoördinator)
		COMENES (strafinrichting Ruiselede)
		Werkingskosten
		Personeelskosten (onderwijscoördinator)
		WEBROS (strafinrichting Brugge en Ieper)
		Werkingskosten
		Personeelskosten (onderwijscoördinator)

DEPARTEMENT FINANCIËN, BEGROTING, WERK, RUIMTELIJKE ORDENING EN SPORT		
	SPORT	
		DE RODE ANTRACIET
		Werkingskosten
		Personeelskosten
	WERK	
		VDAB
		Werkingskosten
		Personeelskosten

1.2.3 *Het provinciebestuur*

PROVINCIE		
	HULP- EN DIENSTVERLENING	
		CAW (JWW)
		Werkingskosten
		Personeelskosten
		VZW TOUCHE
		Werkingskosten
		Personeelskosten
		BIBLIOTHEEK
		Werkingskosten
		Personeelskosten

1.2.4 *Het stadsbestuur*

STAD		
	HULP- EN DIENSTVERLENING	
		CAW (JWW)
		Werkingskosten
		Personeelskosten
		BIBLIOTHEEK (in opdracht van de Vl. Gem.)
		Werkingskosten
		Personeelskosten

2 SOCIALE KOST ANALYSE

2.1 Inleiding

Het gevangeniswezen, zoals het vandaag in België gekend is, wordt op grootschalige wijze uitgevoerd. De strafinrichtingen zijn groot, log, goed beveiligd en gericht op het beschermen van de maatschappij tegen wetsovertreders. Een strafinrichting in België van enkele honderden gedetineerden is daarbij niet uitzonderlijk. Het grote aantal gedetineerden per inrichting maakt het niet makkelijk om een degelijke hulpverlening binnen de muren van de strafinrichting te organiseren. Gedetineerden kunnen beroep doen op het Justitieel Welzijnswerk om de gepaste hulpverlening aan te spreken, maar zolang men gedetineerd is kan men geen beroep doen op organisaties die buiten de muren werken. Daarenboven loopt de opvolging van de invulling van het detentietraject van een gedetineerde niet altijd even soepel. Het is de verantwoordelijkheid van de psychosociale dienst om daarop toe te zien. Omwille van het grote aantal cliënten dat door de psychosociale dienst wordt gehoord en geholpen, is het aan de gedetineerde zelf om initiatief te nemen en een afspraak te maken. Indien de gedetineerde zelf geen contact wenst op te nemen, kan hij in de schaduw verdwijnen. De grootschalige strafinrichtingen hebben de laatste decennia heel wat kritiek moeten verwerken. Gevangnissen zijn te duur, te groot, ongeschikt om hulpverlening te organiseren en bieden geen antwoord als straf op criminaliteit.

Er is in België een nieuw project gestart rond de uitwerking van een kleinschalige detentievorm. Het project heet 'De Huizen' (Liga voor Mensenrechten, 2011) en is ontstaan vanuit de Liga voor Mensenrechten. De Liga voor Mensenrechten heeft in samenwerking met de heer Hans Claus, gevangenisdirecteur van Oudenaarde, een nieuwe visie en vorm van detentie uitgewerkt. Men vertrekt vanuit de achterliggende gedachte dat onze strafuitvoering, met betrekking tot het ontnemen van de vrijheid, niet de gewenste effecten behaalt. Men wil de vrijheidsberovende straf niet afschaffen, maar op een andere manier organiseren. Daarbij wil men de grootschalige strafinrichtingen vervangen door kleinschalige detentiehuisen. Die huizen staan in functie van een zinvolle individuele en gedifferentieerde strafuitvoering waarin ruimte en tijd wordt voorzien om de nodige hulp- en dienstverlening mogelijk te maken. Zorg besteden aan een uitgewerkt detentietraject is volgens hen prioritair. Men wil de gedetineerde vanaf dag één kunnen begeleiden en opvolgen om meer gewenste resultaten te behalen.

De gedetineerde zal op zijn/haar verantwoordelijkheden worden aangesproken, enerzijds met betrekking tot de gepleegde feiten en anderzijds gericht op zijn/haar toekomstplannen. Vandaar dat een individuele planbegeleider toezicht zal houden op een zorgzame begeleiding

en een zinvolle tijdsbesteding. Het is aan de gedetineerde zelf om een toekomstplan uit te stippelen in samenwerking met de planbegeleider. Op die manier kunnen problemen sneller en efficiënter aangepakt worden.

Daarnaast is de nabijheid van familie en integratie in de samenleving van belang. De huizen worden geïntegreerd waardoor ze een onderdeel van de buurt worden. Elk huis zal een functie vervullen waardoor het niet meer als extern wordt gezien, maar deel uitmaakt van de lokale omgeving. Gedetineerden kunnen, met de nodige ondersteuning, sneller en efficiënter opnieuw hun rol in de maatschappij opnemen.

Men is ervan overtuigd dat grootschaligheid niet meer past binnen de huidige visie op vrijheidsberovende straffen. Voorstanders van kleinschaligheid hopen dat kleinschalige detentievormen een antwoord kunnen bieden daar waar de grootschalige detentie zou tekortschieten. De vraag is of de kritieken op grootschaligheid wel gegrond zijn en of kleinschaligheid wel kan voldoen aan de eisen die gesteld worden.

In dit tweede gedeelte van deze paper wordt een literatuurstudie uitgevoerd naar de voor- en nadelen van grootschalige en kleinschalige detentie door wetenschappelijk onderbouwde argumenten in kaart te brengen. Het is daarbij niet de bedoeling om een exhaustieve opsomming te geven van alle wetenschappelijke onderzoeken die ofwel negatieve ofwel positieve aspecten van grootschalige of kleinschalige detentie hebben onderzocht.

De grote gevangnissen worden benoemd als grootschalige detentie. Onder kleinschalige detentie vallen niet alleen kleinere vormen van gevangnissen, maar zullen ook alternatieve uitvoeringen (therapieën of behandelingen) van grootschaligheid worden besproken.

Op basis van de facetten die de 'sociale kost' behelst, worden de wetenschappelijke argumenten geordend. De sociale kost bestaat uit drie elementen: primo de overheidskost, secundo de private kost en tertio de externe kost (Moore & Caulkins, 2005).

Bij de overheidskost wordt vanzelfsprekend verwezen naar studies die onderzoek deden naar de kosten die de overheid heeft bij zowel grootschalige als kleinschalige detentievormen. Wat betreft de private kost, zullen studies worden aangehaald die kosten of gevolgen voor de gedetineerden en hun naasten in kaart brengen. Dit kan in geld of cijfermateriaal worden uitgedrukt of men kan onderzoek gevoerd hebben naar de consequenties van zowel grootschalige als kleinschalige detentievormen. Onder het gedeelte van de externe kost bevinden zich studies die onderzoek voerden naar de effectiviteit van de detentievorm met betrekking tot recidivisme.

Aan de hand van een literatuurstudie werden wetenschappelijke onderzoeken verzameld via databanken als Web of science, Social Abstracts en MeerCat. Volgende zoektermen (in alfabetische volgorde) zijn gebruikt om gepaste informatie te vinden, al dan niet op zichzelf gebruikt of gecombineerd met andere zoektermen:

Grootschalige detentie: advantages, consequences, correction facility, cost, cost analysis, detention, disadvantages, imprisonment, incarceration, prison, risks, social cost, social cost analysis.

Kleinschalige detentie: advantages, consequences, correction facility, cost, cost analysis, detention, disadvantages, imprisonment, incarceration, prison, risks, social cost, social cost analysis, Sweden, therapy, treatment program.

2.2 Grootschalige detentie

2.2.1 Overheidskosten

“Wat krijgen we terug voor het geld dat we spenderen aan gevangenen?” In 1954 schreef Myrl E. Alexander (assistent-directeur van het Federaal Bureau van Gevangenen in Washington) een artikel over de kosten van gevangenen. Hij stelde dat gevangenen toen al het middelpunt van kritiek waren. De gevangenen maken deel uit van ons dagelijkse leven maar niemand heeft er echt veel kennis over. Ze komen vaak in het nieuws door opstanden, geweldplegingen, onrust, ontsnappingen of ontsnappingspogingen, maar zelden voor hun kleine successen. Vaak komen discussies uiteindelijk neer op het vele geld dat gespendeerd wordt om de werking van gevangenen mogelijk te maken. Volgens Alexander kunnen we de exacte kost van ‘de’ Amerikaanse gevangenis niet berekenen. Elke gevangenis is anders en er zijn geen twee dezelfde. De auteur stelt dat de kosten ook niet altijd vergelijkbaar zijn en geeft aan de hand van personeelskosten een duidelijk voorbeeld. Stel dat twee gevangenen vergelijkbare kosten hebben voor personeelszaken. De ene gevangenis spendeert het geld aan het rekruteren van opgeleide mensen en ontwikkelt mogelijkheden tot bijscholing; de andere gevangenis spendeert geen geld aan opleidingen of bijscholingen en staat open voor een politieke rekrutering. Beiden zijn qua uitgaven vergelijkbaar, maar zullen volgens de auteur heel verschillende resultaten behalen. Alexander stelt dat we niet enkel rekening moeten houden met de grootte van de werkingskosten, maar ook met hoe het geld gespendeerd wordt.

Een van de grote kosten van een gevangenis is volgens Alexander de beveiliging die veroordeelden moet intimideren, afschrikken en ervan weerhouden om te vluchten. Volgens de cijfers van het Federaal Bureau van Gevangenen in de Verenigde Staten is het onmiskenbaar dat de kosten van een gevangenisconstructie scherp stijgen indien er meer geïnvesteerd moet worden in de beveiliging. Zo kost een gevangenis met een minimum aan beveiliging 2 000 dollar per gedetineerde terwijl een gevangenis met een maximale beveiliging oploopt tot 15 000 dollar per gedetineerde. Alexander pleit daarom ook voor een differentiatie tussen de gevangenen onderling. Het is onnodig om alle gedetineerden onder te brengen in een maximaal beveiligde gevangenis.

In hetzelfde tijdschrift waarin Alexander in 1954 schreef over de kosten van gevangenen in Amerika werden in 1985 nieuwe cijfers gepubliceerd door C.B. Clements, professor aan de universiteit van Alabama. Dertig jaar later bleek de politiek toch meer geïnvesteerd te hebben in maximaal beveiligde gevangenen. Clements kwam tot de vaststelling dat de politiek

ervan overtuigd was dat elke gedetineerde wel enige vorm van bedreiging inhield voor de maatschappij en dus moest worden afgezonderd. Vandaar de voorkeur van de Amerikaanse overheid om grote, zwaar beveiligde gevangenissen bij te bouwen. Volgens Clements liep de kost van dergelijke bouwprojecten op van 55 000 dollar tot 95 000 dollar per bed. Opnieuw werd hier gepleit voor de exceptionele toewijzing van gevangenen naar dergelijke instituten. Volgens hem zou een rationele denkwijze moeten worden toegepast om zorgvuldig geselecteerde gedetineerden te plaatsen in een hoogbeveiligde gevangenis waarbij de kosteneffectiviteit in rekening zou worden gebracht. Volgens de auteur mocht men er niet van uit gaan dat de maximaal beveiligde gevangenissen niet meer van toepassing waren. De minimaal beveiligde en open faciliteiten waren niet geschikt voor alle gevangenen. Vandaar dat elke vorm van gevangenis wel degelijk noodzakelijk was maar op een efficiënte manier moet worden aangewend.

“Slimmer werken en niet harder” is het advies dat door Clements werd meegegeven. Gevangenissen zijn goede instituten maar ze moeten efficiënter functioneren. Meer investeren in een degelijk uitgewerkt managementplan zou kostenbesparend werken. De auteur haalde de overbevolking aan als voorbeeld. Grote instituten waren minder goed hanteerbaar en moeilijker te controleren. Een gevangenis met een populatie van 400 tot 500 gedetineerden bleek werkzaam te zijn (B. Cory & S.H. Gettinger, 1984).

De opsluitingscijfers in Engeland en Wales liggen aan de top van de West-Europese landen. Een van de redenen is dat in Engeland en Wales een repressiever beleid wordt gevoerd dan in andere Europese landen. Voornamelijk tijdens het bewind van eerste minister Tony Blair stond een sterke en hardnekkige criminaliteitsbestrijding voorop (Friedrich Lösel, 2007). Uit cijfers van 2009 blijkt dat de gevangenispopulatie de voorbije vijftien jaar een stijging kende van 88 %. De gevangenispopulatie telde ongeveer 83 000 gevangenen. Hiervoor betaalt de overheid 2 miljard pond om de dagelijkse werking mogelijk te maken. Tegen 2014 wil de overheid een uitbreiding realiseren om 20 000 extra gevangenen te kunnen onderbrengen. Daarvoor zou 3,8 miljard pond extra moeten worden vrijgemaakt. Wie beweert dat die investering onverantwoord is, wordt beschuldigd er een lakse mening op na te houden over criminaliteit en slachtoffers in de kou te laten staan (K. Marsh, C. Fox & C. Hedderman; 2009).

Ook John J. DiIulio (1996) suggereert dat gevangenissen toch enig nut kunnen uitoefenen in een maatschappij. Eerst en vooral dient een gevangenis als straf. Door mensen van hun vrijheid te beroven worden ze gestraft voor hun daden. Een tweede en voor de hand liggende functie is afschrikking. Men hoopt dat een gevangenisstraf mensen afschrikt om (nogmaals)

strafbare feiten te stellen of anderen ervan weerhoudt om de wet te overtreden. Een derde functie is rehabilitatie. Een gevangenis zou hulpverlening moeten aanbieden aan gevangenen zodanig dat de kans op recidive verkleint. Een laatste maar niet onbelangrijke functie is iemand er fysisch van weerhouden nog andere feiten te plegen, of anders gezegd, iemand af te zonderen ter bescherming van de maatschappij.

Zo hebben Grey en Olsen in 1989 een kosten-batenanalyse uitgevoerd naar het effect van afschrikking en rehabilitatie van de gevangenisstraf bij inbrekers. Zij vonden dat voor inbrekers een probatiestraf effectiever was dan een gevangenisstraf om de kans op recidive te verkleinen. In 1995 (A.M. Piehl & J.J. DiIulio) werd opnieuw een kosten-batenanalyse uitgevoerd, maar ditmaal bij delinquenten die 12 of meer feiten per jaar pleegden. Hier werd geconstateerd dat gevangnissen wel degelijk baat hebben bij het tegengaan van recidive. We moeten daarbij wel opmerken dat een kosten-batenanalyse werd uitgevoerd tussen het enerzijds wel en anderzijds niet uitvoeren van een gevangenisstraf. In de eindconclusie over de kosten-batenanalyse (K. Marsh, C. Fox & C. Hedderman; 2009) werd gesuggereerd dat gevangnissen wel degelijk een efficiënte vorm kunnen zijn om criminaliteit te bestrijden, maar men moet een onderscheid maken tussen de verschillende misdrijven. Daaruit volgde dat gevangnissen eerder hun nut zouden hebben bij delinquenten van zwaardere misdrijven.

De gevangenisstraf is de meest toegepaste en meest uitgebreide methode om criminaliteit te bestrijden en behelst meer discipline dan scholen of militaire eenheden (R.A. Mohseni, 2012). De hoge opsluitingscijfers hebben uiteraard een economisch negatief effect op de overheid. De 'Incapacitation Theory' (M. Moore, 1984) beweert dat criminaliteit nooit zal dalen indien men zich blijft focussen op het veranderen van het gedrag van de delinquent of door maatschappelijke problemen (zoals armoede, e.d.) aan te pakken. De delinquenten verwijderen uit de samenleving waardoor hen de opportuniteit van het plegen van criminaliteit wordt ontnomen, is het enige wat effect kan hebben op de criminaliteitscijfers. Volgens aanhangers van die theorie is er dus maar één remedie tegen de stijgende criminaliteitscijfers: de delinquenten op een of andere manier fysisch tegenhouden verder feiten te plegen. De vrijheidsberovende straf door middel van gevangnissen is vandaag hiervoor de meest gebruikelijke optie. Dat houdt ook in dat men pleit voor een groter gebruik van gevangnissen zuiver en alleen ter bescherming van de maatschappij: gevaarlijke criminelen zouden dus langer gestraft moeten worden. In 1990 stelden Goufredson en Hirschi niet te geloven in de langere gevangenisstraf in functie van de verlaging van de criminaliteitscijfers. Volgens hen is de zelfcontrole bij criminelen ondermaats waardoor zij zich focussen op een bevrediging op korte termijn en een lange gevangenisstraf geen effect zou hebben. Criminelen zien de gevangenis niet als een consequentie van hun daden.

Sociologen geloven niet in het succesvol bestaan van gevangenen als middel om re-integratie mogelijk te maken. Het is een disfunctionele plaats waar criminelen worden gestimuleerd in hun asociaal gedrag. Hun criminele skills worden in dergelijke instituten enkel verhoogd, verfijnd en gespecialiseerd. Gevangenen creëren net de mogelijkheid voor criminelen om ervaringen te delen en van elkaar te leren. (R.A. Mohseni, 2012).

Daarnaast beschrijft Mohseni de economische kost die gevangenen met zich meebrengen. Het verlies van mankracht in onze economie is onoverzienbaar. De meeste gevangenen hebben een leeftijd tussen 20 en 50 jaar. Dit heeft tot gevolg dat gevangenen de meest actieve jaren van hun leven doorbrengen in de gevangenis in plaats van deel te nemen aan de arbeidsmarkt. Zoals eerder al is aangetoond zijn de bouwkosten enorm hoog. Een voorbeeld van een extra kost die gevangenen met zich meebrengen is het bezoek van gedetineerden. In een land met 150.000 gevangenen die elke week twee bezoekers zouden ontvangen zijn er per week 300.000 mensen onderweg naar een gevangenis en terug. Dit resulteert in drukke verkeerssituaties, een enorm energieverlies, luchtvervuiling, e.d. Volgens de auteur kunnen we volgende kenmerken zien als economische kosten van gevangenen:

- verlies aan mankracht;
- bouwkosten van een gevangenis;
- financiële familiale moeilijkheden;
- transportkosten om een gevangene te bezoeken;
- stijging van de werkloosheid;
- jobdiscontinuïteit;
- actieve populatie (in de gevangenis);
- onderhouds- en werkingskosten;
- verlies in menselijke productiemiddelen.

Edwin W. Zedlewski (1987) daarentegen is ervan overtuigd dat een verhoogd gebruik van gevangenen op lange termijn kosteneffectief is. Hij concludeerde dat de samenleving veel meer geld spendeerde aan het vrijlaten van gevangenen dan aan het verhogen van de gevangenis capaciteit. Uit zijn berekeningen liep de directe overheidskost van criminaliteit en criminaliteitspreventie op tot ongeveer 100 miljard dollar in 1983, waarvan 5,9 miljard dollar aan gevangenen werd besteed. De opsluitingskost om een jaar in een medium-beveiligde gevangenis te verblijven bedroeg ongeveer 15 000 dollar. In 1995 leunde de jaarlijkse kost (indirecte en verborgen kosten inbegrepen) in functie van het runnen van een gevangenis dicht tegen de 25 000 dollar aan (A.M. Piehl & J.J. DiIulio, 1995).

2.2.2 *Private kosten voor de gedetineerde*

Naar aanleiding van de stijgende gevangenispopulatie en de steeds langere vrijheidsberovende straffen werd in 2011 door Dudeck et al. een onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van traumatisering en mentale problemen bij langgestrafte gevangenen in Europa. Hiervoor werden 1 055 mannelijke Europeanen uit elf verschillende landen (o.a. uit België) bevroegd.

Dudeck et al. merkten op dat voorafgaande studies aantoonde dat gevangenen in vergelijking met de gewone bevolking vaker problemen hadden met hun mentale gezondheid. De meest voorkomende psychische stoornissen waren persoonlijkheidsstoornissen (zoals antisociaal gedrag en borderline) en drugmisbruik. Voor vele gedetineerden met een psychische stoornis zou traumatisering een risicofactor zijn voor een verhoogde kans op suïcide. De kans op suïcide bij gevangenen in het algemeen verhoogt met een factor 10 in vergelijking met de gewone bevolking.

Wanneer we de resultaten bekijken van het onderzoek van Dudeck et al. in verband met traumatisering zien we dat 48,2 % aangaf getraumatiseerd te zijn door de gevangenisstraf zelf. De landen die het slechtste resultaat behaalden zijn Spanje (73,1 %), België (61,9 %), Zweden (61,9 %) en Engeland (60,5 %). In de resultaten rond het voorkomen van posttraumatische stressstoornis (PTSS) werd vastgesteld dat één op zes gedetineerden last had van PTSS. Finland (27,8 %), Kroatië (20,6 %) en Engeland (20,2 %) scoorden het slechtst. Een totaal van 58 % tot 86 % gaf aan nood te hebben aan een gespecialiseerde hulpverlening. In alle nationale steekproeven waren hoge scores aanwezig met betrekking tot depressie, paranoïde fixatie, beangstiging en vijandigheid. Tijdens de detentieperiode had 13,4 % een poging tot zelfmoord gepleegd waarbij ongeveer 4,2 % zowel tijdens de detentieperiode als daarvoor een poging tot zelfmoord had ondernomen.

Een belangrijke bevinding uit de conclusie van het rapport van Dudeck et al. is dat gedetineerden slachtoffer zijn van gemiddeld drie relevante traumatische ervaringen. Hierdoor scoren zij onbetwistbaar hoger dan de gewone populatie. Uit de gegevens blijkt dat er één tot zes keer hogere kans is voor langgestraften op traumatische ervaringen dan bij de doorsnee populatie. Daarbovenop hebben langgestraften meer traumatische ervaringen gehad dan een forensisch psychiatrisch patiënt. Dit heeft volgens de auteur tot gevolg dat een langdurig verblijf in een gevangenis de kans op een nieuw trauma ernstig verhoogt.

Uit een recente systematische evaluatie (S. Fazel & J. Baillargeon, 2010) van literatuurstudies naar de gezondheid van gedetineerden is gebleken dat 10 % tot 12 % van de gedetineerden een zware depressie heeft; persoonlijkheidsstoornissen zouden bij 40 % tot 70 % van de gedetineerden voorkomen; posttraumatische stressstoornis zou bij maximum een vijfde van de gedetineerden voorkomen; druggebruik loopt op tot 60 % als rechtstreeks gevolg van de gevangenisstraf. Zelfmoord of suïcide is de voornaamste doodsoorzaak in gevangenissen. Ongeveer de helft van alle overledenen in de gevangenis heeft zichzelf van het leven beroofd. In de West-Europese landen plegen gemiddeld 50 tot 150 op 100 000 gedetineerden per jaar zelfmoord. In Engeland ligt dit cijfer beduidend hoger (165 op 100 000). Het laagste suïcidepercentage vindt men in Canada, Australië en Nieuw-Zeeland.

Een gevangenisstraf heeft niet enkel psychologische gevolgen voor een gedetineerde maar kan ook effecten teweegbrengen die de naaste omgeving van de gedetineerde beïnvloeden (D.H. Dallaire, 2007). Uit cijfers van 2007 van de National Resource Center on Children and Families of the Incarcerated blijkt dat één op veertig kinderen consequenties ervaart door een gedetineerde ouder. Kinderen waarvan één of beide ouders gedetineerd zijn hebben een hogere kans op moeilijkheden op school, om zelf een gevangenisstraf te krijgen of andere negatieve gevolgen te ondervinden. Hoe het risico wordt overgedragen op de kinderen blijft onduidelijk (Murray & Farrington, 2005). Uit onderzoek (Arditti & Few, 2006) blijkt dat kinderen die te maken hadden met een gedetineerde ouder vaak een stressvoller leven leiden. Vaak is er sprake van armoede, druggebruik, verslaving, psychologische stoornissen of intrafamiliaal geweld.

In een empirisch onderzoek van Murray en Farrington (2005) naar de effecten op kinderen van een gedetineerde ouder werden kinderen onderverdeeld in drie onderzoeksgroepen:

- kinderen die weggehaald zijn bij de ouder(s) omwille van (een) gedetineerde ouder(s);
- kinderen die weggehaald zijn bij de ouder(s) omwille van een andere reden (overlijden of hospitalisatie);
- kinderen die niet zijn weggehaald bij de ouders.

Uit onderzoek bleek dat kinderen die bij de ouder(s) zijn weggehaald omwille van een gevangenisstraf, een hoger risico liepen om later delinquent gedrag te stellen. Daarbij kwam men tot de constatacie dat deze kinderen tot vijfmaal meer kans hadden om als volwassene in een gevangenis terecht te komen dan kinderen die niet bij de ouder(s) zijn weggehaald. Als men ze vergeleek met kinderen die omwille van andere redenen bij de ouder(s) zijn weggehaald hebben ze tot driemaal meer kans.

De materiële en emotionele gevolgen die door naasten van een gedetineerde worden ervaren benoemt Ferraro et al. (1983) als de verborgen kost van de gevangenisstraf. In interviews werden de familieleden van gedetineerden bevraagd naar hun zorgen en problemen die de gevangenisstraf met zich meebracht. Er werden precies veertien problemen aangekaart waarbij de respondenten konden aangeven of het probleem al dan niet een rechtstreeks gevolg was van een arrest of gevangenisstraf.

In de eerste plaats werden de partners bevraagd over de veertien levensdomeinen. De vijf grootste problemen als rechtstreeks gevolg van de gevangenisstraf waren:

- financiële problemen (92 %);
- omgaan met eigen gevoelens (83 %);
- onzekerheid over de behandeling van de geliefde in de gevangenis (83 %);
- werkloosheid (75 %);
- problemen met de familieleden (75 %).

Daarnaast werden ook de ouders van de gedetineerde bevraagd naar de veertien levensdomeinen en welke gevolgen zij, door de gevangenisstraf van hun kind, ondervonden. Voor de ouders werden volgende vijf aspecten aangegeven als een rechtstreeks gevolg van de gevangenisstraf:

- onzekerheid over de behandeling van de geliefde in de gevangenis (74 %);
- omgaan met eigen gevoelens (62 %);
- financiële problemen (47 %);
- moeilijkheden met het ervaren van geluk of genot (44 %);
- problemen met de familieleden (41 %).

Dezelfde bevraging werd opnieuw uitgevoerd achttien maanden na de vrijheidsberoving. Er werden een aantal opmerkelijke verschillen vastgesteld: zo bleken partners bij aanvang van de vrijheidsberovende straf geen problemen te hebben met hun transport naar de gevangenis, terwijl 75 % van de partners na achttien maanden transport wel aanhaalde als een rechtstreeks probleem. Verder werd een stijging van 25 % vastgesteld wat betref het vinden van kinderopvang (50 %), het ervaren van geluk of genot (75 %) steeg met 17 % en het levensdomein gezondheidsproblemen (67 %) werd met een stijging van 34 % als problematisch ervaren. Positieve dalingen daarentegen werden opgemerkt bij de financiële situatie (daalt tot 75 %) en werkloosheid (daalt tot 25 %).

Ook bij de ouders werden er na achttien maanden een aantal verschillen opgemerkt. De financiële situatie steeg (59 %) met 12 %, maar er werd voornamelijk een positieve tendens

vastgesteld in andere levensdomeinen. Zo verbeterde de relatie met familieleden, halveerde het probleem om geluk of genot te ervaren en was men minder ongerust over de behandeling van hun kind in de gevangenis.

Naast de mentale gezondheids- en familiale problemen is het rechtstreeks gevolg van een gevangenisstraf het wegvallen van een inkomen. In 2003 werd door Delisi en Gatling een studie uitgevoerd naar de slachtofferkosten bij vijfhonderd gewoontedelinquenten die ongeveer een zestigtal keer waren gearresteerd gedurende hun criminele carrière. Elke delinquent beschikte over meer dan vijf veroordelingen en had meer dan driemaal een gevangenisstraf uitgezeten. Opgeteld kwam men aan 2 801 veroordelingen en 1 739 gevangenisstraffen. In totaal betekende dit een verlies van meer dan 14,7 miljoen dollar aan inkomen ten gevolge van hun gevangenisstraffen tijdens de totale levensduur.

Bij werkgevers is er een positieve trend vastgesteld. Werkgevers zijn meer en meer bereid om ex-gedetineerden werk aan te bieden. Slechts 18,5 % weigert veroordeelden aan te nemen en 24,1 % zegt waarschijnlijk geen veroordeelden werk te geven. Afhankelijk van het misdrijf zegt 36,4 % veroordeelden werk aan te bieden. 15,7 % zal waarschijnlijk veroordeelden aannemen en 5,3 % zegt zeker veroordeelden aan te nemen (D.F. Weiman, 2007). In totaal wil meer dan de helft van de werkgevers iemand met een strafblad al dan niet in dienst nemen.

2.2.3 Externe kosten voor de samenleving

Als een gedetineerde goed geïntegreerd is in zijn sociale gemeenschap buiten de gevangenis en het verlies van vrijheid een mindere impact heeft, zal hij de negatieve aspecten van een gevangenisstraf niet zo intens ervaren, waardoor de straf minder afschrikwekkend zal aanvoelen (M. Windzio, 2006). Vandaar dat de daling van het plegen van nieuwe feiten geringer zal zijn omdat de intensiteit van de afschrikking kleiner is. De nadelen of gevolgen van een gevangenisstraf kunnen worden aangevuld met twee extra beïnvloedende factoren van recidive:

- Een eerste beïnvloedende factor is afhankelijk van het leven in de gevangenis. Uit sociologisch onderzoek blijkt dat, door de interacties tussen gevangenen onderling en met het personeel, binnen een gevangenis een sociaal systeem ontwikkeld wordt. Er wordt als het ware een gemeenschap gecreëerd met een eigen waarden- en normenpatroon. Wanneer men voor het eerst kennismakt met de gevangenis is het belangrijk om de eigen identiteit te bewaren binnen een

gemeenschap die al beschikt over een bepaalde structuur met eigen waarden en normen (M. Windzio, 2006).

- Een tweede factor heeft te maken met het leven buiten de gevangenis. Iedereen heeft nood aan een sociaal netwerk waar hij/zij deel van uitmaakt en een bepaalde rol vervult. De sociale steun voor gedetineerden is uitermate belangrijk om het verlies van autonomie en vrijheid omwille van een gevangenisstraf te compenseren (M. Windzio, 2006). Vandaar het gevolg dat, indien men buiten de gevangenis geen sociaal netwerk meer heeft om op terug te vallen, men zich zal wenden tot het sociaal netwerk waarvan men deel uitmaakte binnen de gevangenis. In 1997 toonde Dejong met zijn onderzoek aan dat individuen die een zwakkere band vertonen met de gemeenschap buiten de gevangenis een hogere kans lopen tot recidiveren binnen de drie jaar na hun vrijlating.

In 2004 (R. Burnett & S. Maruna) werd een follow-uponderzoek verricht van een onderzoek uit 1992 van Burnett naar recidive. In 1992 ondervroeg men 130 mannelijke gedetineerden om een subjectieve inschatting te maken van hun kansen op recidiveren. Tijdens de eerste ronde van interviews werden 97 gedetineerden bevestigd net voor hun vrijlating uit de gevangenis. Nadien werden nog 57 ex-gedetineerden bevestigd op twee verschillende momenten na de vrijlating. Men baseerde zich op het toekomstperspectief, de gemoedstoestand, het sociale netwerk buiten de gevangenis, e.d. Ongeveer 80 % gaf aan dat ze op het rechte pad wilden blijven, maar enkel 25 % dacht dat effectief ook te kunnen realiseren. Een kleine minderheid van 5 % gaf aan dat ze zeker opnieuw feiten zouden plegen. 14 % gaf aan geen zekerheid te hebben over het verdere verloop van hun leven na hun vrijlating. Een belangrijke vaststelling in 1992 was een sterke overeenkomst tussen de inschatting van recidive net voor de vrijlating en de inschatting tijdens de twee volgende interviews. Burnett concludeerde dat individuen niet alleen zichzelf goed konden inschatten, maar dat er waarschijnlijk een verband zou bestaan tussen de positieve ingesteldheid net voor de vrijlating en het effectief afstand nemen van crimineel gedrag. Tien jaar later probeerde men de 130 (ex-)gedetineerden te lokaliseren om na te gaan of ze hun voorspelling naar recidiveren hadden kunnen waarmaken. Burnett en Maruna kwamen tot de constatacie dat slechts 18 % (23 ex-gedetineerden) nog steeds geen nieuwe feiten gepleegd hadden.

Langan en Levin (2002) deden onderzoek naar recidivecijfers naargelang het misdrijf tot drie jaar na de vrijlating. Men kwam tot de constatacie dat het percentage van heropsluitingen steeg met ongeveer 10 % op negen jaar tijd. Van 41,4 % in 1983 naar 51,8 % in 1994. De

sterkste stijging was op te merken voor zij die drugdelicten hadden gepleegd. Van 30,3 % (in 1983) naar 49,2 % (in 1994) die binnen de drie jaar opnieuw werd opgesloten.

Friedrich Lösel beschikte over recidivecijfers tussen 2000 en 2004 naargelang de lengte van de straf. Hij merkte op dat straffen van minder dan één jaar elk jaar meer recidivisten met zich meebracht. Enkel in 2004 zag hij een lichte daling tot 73,4 %, wat nog steeds meer was dan in 2000 (70,5 %). Voor straffen tussen één en twee jaar zag hij een lichte daling van 59,1 % naar 54,3 %. Bij de straffen tussen twee en vier jaar was er een opvallende daling van 53,4 % naar 46,4 %. Voor de straffen boven de vier jaar daalde het recidivepercentage van 39,1 % naar 31,3 %. Men kan hieruit afleiden dat het recidivepercentage beduidend verschillend is voor een straf van minder dan één jaar of een straf van meer dan vier jaar. De gevangenis kon volgens de auteur wel degelijk enig nut vertonen bij langgestraften. De kortgestraften daarentegen vormden de grootste groep (11 143 leden) met de slechtste resultaten.

Volgens Morgan (2003) en anderen is de gevangenispopulatie in een land afhankelijk en een rechtstreeks gevolg van de politieke keuzes die er gemaakt worden. Zo werd in Engeland ('Prison Works') en de Verenigde staten (tijdens de 'war against drugs') opgemerkt dat men gedurende woelige periodes teruggreep naar gevangenissen als antwoord op de heersende situatie, ondanks bewijzen die aantonen dat de gevangenis niet het juiste antwoord is om recidivecijfers te verlagen. Vaak greep de politiek terug naar repressiever beleid om de bevolking tevreden te stellen.

2.3 Kleinschalige detentie

2.3.1 Overheidskosten

De studies in verband met de kosten van kleinschalige detentie of alternatieve vormen van detentie zijn schaars.

Uit onderzoek blijkt dat behandelingen in familieverband effectiviteit vertonen, maar zelden wordt er onderzoek gevoerd naar de kosten van dergelijke therapieën. Een uitzondering op de regel is de studie van Klietz, Borduin en Schaeffer (2010) naar de kosten en baten van de multisysteemtherapie tegenover de individuele therapie. Die vorm van therapie wordt toegepast op ernstige jeugddelinquenten. Ze heeft plaats in de natuurlijke omgeving van de jongeren zodanig dat een plaatsing kan worden vermeden. De essentie van dergelijke therapie is de betrokkenheid van alle partijen: ouders, familie, vrienden, school en leefgemeenschap. De therapie focust zich ook niet op één probleem, maar behandelt meerdere problemen van de delinquente jongeren. Gedurende de eerste weken van de therapie is er een intense samenwerking (3 tot 4 keer per week) tussen de therapeut en zijn/haar cliënten. Naargelang de therapie vordert neemt de intensiteit geleidelijk af. De duur van de therapie varieert tussen de vier en de zes maanden.

Uit dit onderzoek bleek de multisysteemtherapie ongeacht het aantal gepleegde feiten het meest kosteneffectief. Ze berekende een besparende kost voor de belastingbetaler van bijna 50 000 dollar gedurende 13,7 jaar. Anders gezegd heeft elke dollar die aan de multisysteemtherapie wordt gespendeerd door de belastingbetaler een minimum opbrengst van 6,60 dollar over 13,7 jaar. De werkingskost om dergelijke therapie mogelijk te maken wordt geschat tussen de 6 000 dollar en de 12 000 dollar per deelnemer. De werkingskosten van een individuele therapie liggen rond de 2 000 dollar maar bleken volgens de auteurs minder kosteneffectief te zijn.

Naast de hulpverleningsopties buiten de gevangenis heeft men ook aandacht voor therapieën binnen de gevangenis om de rehabilitatie te verbeteren. Zo hebben McCollister, French et al. (2003) onderzoek gevoerd naar de hulpverleningsmogelijkheden binnen een gevangenis met al dan niet een effect van nazorg. Men schatte een dagelijkse kost van een hulpverleningsprogramma binnen de gevangenis zonder nazorg op 8,57 dollar en met nazorg op 16,26 dollar. In totaal kwam men op een gemiddelde kost van 2 708 dollar per gedetineerde zonder nazorg en 4 112 dollar per gedetineerde met nazorg. Ondanks de hogere

kosten, voor gedetineerden die beide programma's hadden doorlopen, bleek dit op langere termijn tot grotere besparingen te leiden.

Ook Lipton (1995) beaamde het positieve effect van dergelijke behandelingen. Hij deed onderzoek naar behandelingen specifiek gericht op ernstige criminelen met een drugproblematiek. Daarbij kwam hij tot de constatacie dat met het geld dat werd uitgespaard, door een daling van de criminaliteit en het druggebruik ten gevolge van de behandeling, een behandeling binnen de twee tot drie jaar kon terugbetaald worden. In de Verenigde Staten is er een organisatie (Preventing Parolee Failure Program) opgericht om gedetineerden die onder voorwaarden vrij zijn, te begeleiden om een falen te voorkomen. In 1997 werd een intern onderzoek gevoerd naar de successen van deze organisatie. Men kwam tot het besluit dat er dankzij de begeleiding van gedetineerden 11 000 bedden vrijkwamen en 74 miljoen dollar werd bespaard gedurende vijf jaar (Zhang S.X. et al., 2006).

In een onderzoek (B. Johnsen et al., 2011) naar kleinschalige detentie maakte men de opmerking dat in kleine gevangenissen (minder dan vijftig gedetineerden) minder geïnvesteerd moet worden in beveiliging en bewakingsmodaliteiten. Minder gedetineerden zorgden ervoor dat personeelsleden meer aandacht konden besteden aan de problemen of disputen tussen gedetineerden. Men kende de persoon achter de gedetineerde. Dit had tot gevolg dat er sneller en efficiënter door de bewaking zelf kon worden opgetreden. Baldursson (2000) gaf aan dat problemen die typisch zijn voor grote gevangenissen niet van toepassing waren op de kleinere versies. Door de interactie met het gevangenispersoneel werd het makkelijker om dagelijkse problemen te bespreken of werden ze sneller opgemerkt. Een hoge investering in beveiliging was niet noodzakelijk waardoor grote sommen werden uitgespaard.

2.3.2 *Private kosten voor de gedetineerde*

Het gevangenisbeleid in Noorwegen staat al een tijdje bekend om zijn lage populatieaantallen en humane gevangenisomstandigheden. In Noorwegen zijn de gevangenissen nooit overbevolkt. Daar kent men het systeem van wachtlijsten wanneer er gevangenisplaatsen tekortkomen. Als er een bed vrijkomt, wordt een gedetineerde opgeroepen om zijn straf te komen uitzitten (B. Johnsen et al., 2011).

Tot op vandaag zijn er weinig onderzoeken naar de gevolgen van de grootte van een gevangenis. Volgens Boedal (1979) heeft de grootte van een gevangenis wel degelijk een invloed. Volgens hem zijn kleinere entiteiten het best omdat de grootte van de gevangenis de

grootte van de problemen binnen de muren bepaalt. Volgens Liebling (2008) zijn dusdanige gevangnissen niet te verantwoorden omdat er waarschijnlijk kan getwijfeld worden aan de kosteneffectiviteit. Volgens haar toont de literatuur rond moraliteit, veiligheid, leiderschap en de kwaliteit van het gevangeniswezen aan dat de kleinere versie beter is.

In een onderzoek in Noorwegen naar de kwaliteit van het gevangenisleven (B. Johnsen et al., 2011) waren gedetineerden voornamelijk positiever over hun ervaring in kleine gevangnissen (minder dan vijftig gedetineerden) ten opzichte van grote gevangnissen. Een grote indicator voor het welzijn van gedetineerden was volgens hen de relatie tussen gedetineerden en het personeel. Opnieuw waren gedetineerden uit kleine gevangnissen positiever gestemd. Dit werd al eens aangetoond door Hammerlin en Mathiassen (2006). Doordat er sprake is van een gedecentraliseerde hiërarchie bevinden de werknemers zich dichter bij elkaar en verloopt de communicatie ook vlotter en sneller. Liebling en Price (2001) gaven aan dat er een positievere kijk is van het gevangenispersonnel naar gedetineerden en omgekeerd in kleine gevangnissen. Er is sprake van een meer ontspannen sfeer tussen beiden. Gevangenen zijn minder gestresseerd en voelen minder druk waardoor er minder nood is aan hulpverlening die hen bijstaat om de gevolgen van de gevangenisstraf te beperken (E. Baldurssen, 2000). Dat is ook te merken aan de suïcide- en de recidivecijfers (Kristoffersen, 2007, 2010). Tussen de jaren 2001 en 2009 was er een gemiddelde van twee tot zeven zelfmoorden per jaar en een recidivepercentage van 20 %.

T. Pettersson (2010) deed onderzoek naar recidive bij de mannelijke jongeren die waren toegewezen aan de jeugdzorg ofwel waren doorverwezen naar de gevangenis. Volgens het onderzoek waren rechters meer geneigd langere vrijheidsberovende straffen uit te spreken voor jongeren die in een instelling werden geplaatst dan voor jongeren die veroordeeld waren tot een gevangenisstraf. De auteur verklaarde die trend doordat jongeren in een instelling therapie krijgen om aan hun problemen te werken, wat meer tijd vraagt in tegenstelling tot de jongeren die hun straf uitzitten in een gevangenis.

2.3.3 *Externe kosten voor de samenleving*

De therapeutische gemeenschap binnen de gevangenis werd ongeveer een halve eeuw geleden geïntroduceerd in de Verenigde Staten en wordt tot op vandaag vaak toegepast voor druggebruikers. In deze gemeenschappen wordt een drugvrije residentiële omgeving aangeboden die vrij sterk afhankelijk is van de groepsinteractie om abstinentie te bekomen en die ook vol te houden. De basisgedachte achter deze therapeutische gemeenschap is de

ondersteuning die gedetineerden/gebruikers aan elkaar geven om vol te houden doordat zij met dezelfde problematiek moeten afrekenen. Studies doorheen de tijd toonden een positief effect aan bij het volgen van dergelijke behandelingen en de kosteneffectiviteit in het reduceren van druggebruik en recidive (S.X. Zhang et al., 2009).

Zhang et al. deden onderzoek naar de resultaten/gevolgen van de therapeutische gemeenschap in een gevangenis na vijf jaar. De meeste voorgaande studies baseerden zich namelijk op effecten kort na de vrijlating. Er werd gekeken naar een terugkeer naar de gevangenis één jaar na de vrijlating en een tweede keer vijf jaar na de vrijlating. Een jaar na de vrijlating werd 47,5 % van de groep die een behandeling binnen de therapeutische gemeenschap volgde met nazorg opnieuw opgesloten. Van de groep die een gewone gevangenisstraf achter de rug had kwam 51,9 % opnieuw in de gevangenis terecht. Het merkwaardige is dat van de groep, waar de leden wel de behandeling in de therapeutische gemeenschap hadden gevolgd maar geen nazorg kregen, 57,1 % opnieuw werd opgesloten. Vijf jaar na de vrijlating werd 68,9 % van de groep met nazorg opnieuw opgesloten, 73,6 % van de groep zonder nazorg en 72,5 % van de groep die geen behandeling had gevolgd.

De auteurs concludeerden uit deze cijfers dat er geen echte aanwijzingen of bewijzen zijn dat therapeutische gemeenschappen de opsluitingscijfers zouden doen dalen. De studies beaamden wel de positieve resultaten op korte termijn. Zo zien ze een duidelijk verschil van bijna 10 % tussen gedetineerden zonder behandeling (57,1 %) en gedetineerden uit de therapeutische gemeenschap met nazorg (47,5 %) in heropsluiting.

Seiter en Kadela (2003) waren geïnteresseerd in de terugkeer van de gevangene in de samenleving. Er is een waaier aan mogelijke hulpverleningsprogramma's die gedetineerden zouden moeten helpen bij hun rehabilitatieproces. Zij brachten daarover verslag uit in hun artikel: "Wat werkt, wat werkt niet, en wat is veelbelovend?". Over de drugbehandelingen binnen de therapeutische gemeenschap waren zij vrij positief gestemd. Zij merkten een duidelijke vooruitgang in vermindering van druggebruik bij gedetineerden zes maanden na hun aankomst in de gevangenis en zes maanden voor ze opnieuw in vrijheid werden gesteld (Knight et al., 1997). Na drie jaar werd een follow-uponderzoek uitgevoerd waarbij ze constateerden dat gevangenen, die het volledige programma met nazorg hadden gevolgd, na de vrijlating beduidend minder kans hadden op herval (25 %) ten opzichte van gedetineerden die het programma niet hadden gevolgd (42 %). Zij vonden dat de nazorg van fundamenteel belang was om volledig afstand te nemen van druggebruik en criminele activiteiten (Martin et al., 1999).

Gedurende één jaar onderzoek naar de effectiviteit van halfweghuizen kwam men tot de bevinding dat gedetineerden uit de halfweghuizen minder ernstige feiten pleegden (Seiter, 1975). Zo kon men uit de studies afleiden dat halfweghuizen een bemoedigend resultaat behaalden bij de overgang van de gevangenis naar de samenleving (R.P. Seiter & K.R. Kadela, 2003).

De recidivecijfers van de multisysteemtherapie toonden tijdens een follow-uponderzoek van vier jaar aan dat deze methode voor een daling van 63 % zorgde voor gewelddadige en ernstige criminaliteit (C.M. Borduin et al., 1995). In een recente update (Schaeffer & C.M. Borduin, 2005) stelde men vast dat er bij participanten uit de multisysteemtherapie 54 % minder werden gearresteerd en zij 57 % minder dagen in de gevangenis hadden doorgebracht dan participanten die een individuele therapie volgden.

Een nieuwe studie (L.K. Minke, 2011) uit Denemarken experimenteert met het concept van de halfweghuizen om gedetineerden te rehabiliteren en te resocialiseren in de samenleving. Het Skejby-halfweghuis is één van de acht halfweghuizen in Denemarken en is op zich uniek in de wereld. In dit huis worden daders met niet-daders gecombineerd. Men leeft samen onder één dak en vormt een kleine gemeenschap. Sinds 1973 bestaat de helft van de populatie in het huis uit 'normale' jonge mensen. Men vertrekt vanuit de hypothese dat de niet-daders een positieve invloed uitoefenen op de veroordeelden en hen de maatschappelijke waarden en normen aanleren. Er is ruimte gecreëerd voor 25 mannen of vrouwen waarvan de helft niet-daders zijn. De meeste niet-daders zijn studenten uit verschillende richtingen. Die 25 groepsleden worden in vier groepen verdeeld en staan onder begeleiding van twee personeelsleden. Er wordt van hen verwacht dat zij samen instaan voor de dagelijkse huishoudelijke taken. Eenmaal per week zit elke groep samen om de werking te evalueren en om de twee maanden komt het hele huis samen voor een gezamenlijke bespreking.

In de studie wordt gekeken naar de effecten van het Skejby-halfweghuis op recidive in vergelijking met een gewoon halfweghuis (L.K. Minke, 2011).

- Bij de bivariate-analyse zien we systematisch een lager recidivepercentage bij de bewoners van het Skejby-halfweghuis. Zo plegen ze over het algemeen minder nieuwe overtredingen (50 % t.o.v. 61 %), minder nieuwe zware feiten (30 % t.o.v. 40 %) en minder inbreuken tegen de strafwetgeving (41 % t.o.v. 50 %). Er is weinig verschil (16 % t.o.v. 17 %) te merken in het opnieuw plegen van feiten tegen personen.

- In de multivariate-analyse zien we dat een veroordeelde die verblijft in het Skejdy-halfweghuis tot 21,1 % minder kans heeft om nieuwe strafbare feiten te plegen dan een veroordeelde uit een gewoon halfweghuis. De duur van het verblijf in het Skejdy-halfweghuis is ook van belang. Iemand die er langer dan zes maand verblijft heeft tot 37 % minder kans op recidive dan iemand die er minder dan twee maanden verblijft. Een opmerkelijk verschil in recidive is leeftijd: personen ouder dan 45 jaar hebben 63 % minder kans op het plegen van nieuwe feiten dan iemand tussen 15 en 29 jaar.

Er mag dus worden geconcludeerd dat er een systematisch lager recidivecijfer is bij participanten die verbleven in het Skejdy-halfweghuis. Men schrijft de betere resultaten voornamelijk toe aan het principe dat de sociale responsabiliteit onder de veroordeelden wordt versterkt. Er wordt een huiselijke sfeer gecreëerd die volgens de auteur een enorm effect teweeg brengt op het sociaal klimaat binnen de woning. Iedereen heeft een bepaalde functie en plaats binnen de sociale structuur, men kent elkaar en verdwijnt niet in de massa. De delinquenten leren omgaan met conflictsituaties en er worden echte relaties ontwikkeld tussen de huisbewoners. Al die factoren dragen volgens de auteur bij tot het succes van het Skejdy-halfweghuis. Naast de factoren die zich binnenshuis afspelen zijn er twee voorwaarden zeer belangrijk: primo een goed functionerend en gemotiveerd team dat een dergelijk huis kan leiden, en secundo politici en experts die bereid zijn om een nieuw concept rond vrijheidsberoving uiteen te zetten.

3 Conclusie en discussie

Er komen heel wat meer kosten kijken bij het uitvoeren van detentie dan men op het eerste gezicht zou denken. Wat opvalt bij het schematisch overzicht is het grote aantal hulp- en dienstverleningsorganisaties die in de strafinrichting of met gedetineerden werken. Zowel in de wetgeving als in de praktijk wordt er meer geïnvesteerd in een ‘nieuwe’ aanpak van de uitvoering van detentie. De gedetineerde als individu wordt zichtbaarder en heeft nood aan ondersteuning zowel tijdens als na de detentieperiode. We zien die problematiek ook aan bod komen in onderzoeken naar recidive. Men kwam tot de constatacie dat gedetineerden die een of andere begeleiding tijdens en/of na de detentieperiode hadden gevolgd minder recidiveerden. Het grootste gedeelte van de gedetineerden vraagt zelf om meer begeleiding en ondersteuning. Meestal is er sprake van een onderliggende problematiek (zoals druggebruik) die aanzet geeft tot criminaliteit.

Een ander gegeven wat in het schema opvalt, is de nadruk op het belang van onderwijs en werk. Vaak hangt het ene samen met het andere. Vanuit mijn stageperiode in de strafinrichting van Oudenaarde zag ik een groot aanbod van verschillende opleidingen. De overheid zendt hiermee een duidelijk signaal uit dat een groot deel van de re-integratie in de maatschappij samenhangt met een degelijke opleiding dat kan leiden tot vast werk. Ondanks de goede intenties van de overheid om te investeren in onderwijs en werk voor gedetineerden, is het niet evident om in grote strafinrichtingen iedereen te motiveren. De infrastructuur en het grote aantal gedetineerden dragen niet bij tot een positieve gedragsverandering of gemoedstoestand van de individuele gevangene.

Uit de uiteenzetting over de wetenschappelijke argumenten voor of tegen grootschalige detentie blijken de instituten toch een bepaalde functie te hebben vervuld. Men kan niet ontkennen dat grote gevangenissen op zich een gemakkelijke optie zijn om delinquenten uit de samenleving te halen. Het is de meest eenvoudige manier om ervoor te zorgen dat zij niet meer in staat zijn crimineel gedrag te plegen. De bedenking die hier moet gemaakt worden is: wat doe je met delinquenten na hun straf? De overgrote meerderheid komt vroeg of laat opnieuw in de maatschappij terecht. Onderzoeken die in voorgaande hoofdstukken werden besproken toonden aan dat grootschaligheid misschien wel een gemakkelijke oplossing is, maar zeker niet de beste met het oog op rehabilitatie. De recidivecijfers blijven immers stijgen. De hoge kostprijs van langdurige detentie doet verwachten dat ze substantieel zal bijdragen tot een volwaardige rehabilitatie en gedetineerden zal behoeden voor crimineel gedrag. Daar blijken de gevangenissen echter te falen. Onderzoekers geven aan dat gevangenissen meer negatieve gevolgen teweegbrengen. Door de grotere infrastructuur is er

minder flexibiliteit en aandacht voor het individu. De kritieken over grootschalige detentie zijn wel degelijk onderbouwd en terecht.

De Belgische wetgeving (Wet op de externe rechtpositie, 2006) voorziet dat een gevangenisstraf de gedetineerde enkel van zijn vrijheid mag beroven en geen andere negatieve gevolgen met zich mag meebrengen. De kleinschalige detentievormen zijn waarschijnlijk een betere optie om de hedendaagse visie rond vrijheidsberoving te realiseren. Door het gebruik van een kleinere infrastructuur is er meer communicatie mogelijk. Er is ruimte om de onderliggende problematiek van de gedetineerde te bespreken en op een correcte manier aan te pakken. Een mogelijk nadeel van kleinschaligheid is dat men op korte termijn grote investeringen zal moeten verwezenlijken om voldoende ruimtelijke capaciteit en de bijhorende omkadering te organiseren voor de meerderheid van de gevangenispopulatie. Helaas is er nog geen onderzoek verricht naar de investeringskost van dergelijke kleinschalige detentievormen.

De idee dat het masterplan de crisis rond de uitvoering van detentie zal opvangen getuigt van weinig inzicht in de problematiek rond vrijheidsberoving. Zoals eerder al is aangehaald berekende het Rekenhof de gevolgen van de uitvoering van het masterplan. Men kwam tot een duidelijke constatactie dat het plan inefficiënt is om de overbevolking tegen te gaan en toch blijft men gevangenissen bijbouwen. Volgens de plannen van de huidige minister van Justitie wil men daarbovenop de straffen beneden de drie jaar effectief uitvoeren. Een sterk signaal dat criminaliteit niet langer getolereerd wordt in onze samenleving: een opgelegde straf moet gevoeld worden, anders heeft de straf weinig nut. De bedenking moet daarbij echter gemaakt worden dat het probleem misschien niet enkel bij de uitvoering van detentie ligt maar ook bij het uitspreken/opleggen van de vrijheidsberovende straf. De gevangenisstraf wordt nog altijd beschreven in het strafwetboek als een ‘ultimum remedium’, terwijl in realiteit de straf dagelijks wordt toegepast.

Als we ‘kleinschalig’ interpretern als een alternatief voor grootschalige detentie beschikken we over meer informatie. De alternatieven zijn geen vervanging voor de grote gevangenissen maar vaak een aanvulling ervan. Algemeen mogen we uit de verschillende studies besluiten dat die aanvulling op de straf wel een positief resultaat teweeg kan brengen. De gedetineerde geeft zelf aan behoefte te hebben aan hulpverleningsprogramma’s tijdens en/of na de gevangenisstraf.

Men vindt men heel wat studies terug over de nadelen van grootschalige gevangenissen. De studies naar kleinschaligheid daarentegen zijn heel wat schaarser. Het blijft voornamelijk

onduidelijk hoever de baten van kleinschalige detentiehuisen de kosten overtreffen. Er is nog te weinig gekend over de directe overheidskost. De kennis van hoe de directe omgeving van de gedetineerde (gezins- en familieleden) kleinschalige detentie ervaart, is nog onvoldoende onderzocht. Hierbij moeten zeker de verschillen in kaart gebracht worden naargelang de impact van de grootte en de aanpak van detentie.

Uit deze literatuurstudie blijkt dat de gedetineerde en zijn naasten gevolgen ervaren van grootschalige detentie. Partners, ouders en familieleden maken zich vaak zorgen over de behandeling van hun dierbare binnen dergelijk instituut. De basisproblemen (gemis van aanwezigheid, verlies aan inkomsten, problemen tussen familieleden, e.d.) van de vrijheidsberoving blijven bestaan ongeacht de grootte van de detentievorm. Hypothetisch zou men kunnen stellen dat kleinschaligheid de consequenties van deze basisproblematiek draaglijker maakt omdat de omgang met de gedetineerde anders, efficiënter en menswaardiger wordt georganiseerd. Een gevangene heeft geen keuze tussen de verschillende strafinrichtingen. Familieleden moeten zich aanpassen naargelang de situatie en mogelijk lange afstanden overbruggen om een geliefde te bezoeken. Dat heeft tot gevolg dat familieleden minder vaak op bezoek komen en de familieband verzwakt. Kleinschaligere detentiehuisen die in buurten worden ondergebracht kunnen eventueel het contact en de band met familieleden en omgeving op een positieve manier benaderen.

Kan er dus een duidelijke keuze gemaakt worden tussen grootschalige of kleinschalige detentie? Nog niet. Ondanks de overwegend negatieve rapporten over grootschalige detentie is er nog te weinig onderzoek gevoerd naar de mogelijke gevolgen van kleinschalige detentie. Toekomstige studies zullen moeten uitwijzen of de huidige positieve perceptie van kleinschalige detentie het overheersende negatieve beeld van de grootschalige vrijheidsberoving gedeeltelijk of volledig kan vervangen. Om dergelijke studies te kunnen uitvoeren zal er wel gebruikgemaakt moeten worden van kleinschaligheid. Een proefproject rond kleinschalige detentie in België zou een ideaal startpunt zijn waarbij politici duidelijke prioriteiten kunnen stellen met betrekking tot de vrijheidsberovende straf en hoe zij de implementatie voor ogen hebben. Dit alles in functie van een nieuw tijdperk rond de uitvoering van de vrijheidsberovende straf.

4 Bibliografie

- Arditti, J. A., & Few, A. L. (2006). Mother's Reentry into Family Life Following Incarceration. *Criminal Justice Policy Review*, 17(1), 103-123.
- Baldursson, E. (2000). Prisoners, Prisons and Punishment in Small Societies. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 1(1), 6-15.
- Boedal K (1979) *The Prison Staff Has the Floor*. Oslo: Norwegian Ministry of Justice and the Police (in Norwegian).
- Borduin, C. M., Mann, B. J., Cone, L. T., Henggeler, S. W., Fucci, B. R., Blaske, D. M., & Williams, R. A. (1995). Multisystemic Treatment of Serious Juvenile Offenders: Long-term Prevention of Criminality and Violence. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 63(4), 569-578.
- Burnett, R., & Maruna, S. (2004). So 'Prison Works', Does It? The Criminal Careers of 130 Men Released from Prison under Home Secretary, Michael Howard. *The Howard Journal of Criminal Justice*, 43(4), 390-404.
- Clements, C. B. (1985). Prison Research Management: Working Smarter not Harder. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 478, 173-182.
- Cory, B., Gettinger, S. H., & Dykstra, G. (1984). *Time to build?: The realities of prison construction*. New York: Edna McConnell Clark Foundation.
- Dallaire, D. H. (2007). Incarcerated Mothers and Fathers: A Comparison of Risks for Children and Families. *Family Relations*, 56(5), 440-453.
- Dejong, C. (1997). Survival Analysis and Specific Deterrence: Integrating Theoretical and Empirical Models of Recidivism. *Criminology*, 35(4), 561-575.
- Delisi, M., & Gatling, J. (2003). Who pays for a life of crime? an empirical assessment of the assorted victimization costs posed by career criminals. *Criminal Justice Studies* 16(4), 283-293.

- DiIulio, J. J. (1996). Help Wanted: Economists, Crime and Public Policy. *The Journal of Economic Perspectives*, 10(1), 3-24.
- Dudeck, M., Drenkhahn, K., Spitzer, C., Barnow, S., Kopp, D., Kuwert, P., . . . Dunkel, F. (2011). Traumatization and mental distress in long-term prisoners in Europe *Punishment & society-international journal of penology*, 13(4), 403-423.
- Fazel, S., & Baillargeon, J. (2010). The Health of Prisoners. *The Lancet*, 377(9769), 956-965.
- Ferraro, K. J., Jorgensen, S. R., & Bolton, F. G. (1983). Problems of Prisoners' Families: The Hidden Costs of Imprisonment. *Journal of Family Issues*, 4(4), 575-591.
- Goffman, E. (1961). *Asylums: Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates*. New York: Doubleday & Co.
- Gottfredson, M. R., & Hirschi, T. (1990). *A General Theory of Crime*. Chicago: Stanford University Press.
- Gray, T., & Olsen, K. W. (1989). A Cost-Benefit Analysis of the Sentencing Decision for Burglars. *Social Science Quarterly*, 70(3), 708-722.
- Hammerlin, Y., & Mathiassen, C. (2006). Then and Now: On the Consequences of Increased Delegation of Tasks for the Relations between Correctional Staff and Prisoners in a Selection of Closed Prisons Oslo: Correctional Service of Norway Staff Academy
- Johnsen, B., Granheim, K. P., & Helgesen, J. (2011). Exceptional prison conditions and the quality of prison life: Prison size and prison culture in Norwegian closed prisons. *European Journal of Criminology* 8(6), 515-529.
- Klietz, S. j., Borduin, C. M., & Schaeffer, C. M. (2010). Cost-Benefit Analysis of Multisystematic Therapy With Serious and Violent Juvenile Offenders. *Journal of Family Psychology*, 24(5), 657-666.
- Knight, K., & Hiller, M. (1997). Community-based substance abuse treatment: A 1-Year outcome evaluation of the Dallas County Judicial Treatment Center. *Federal Probation*, 61(2), 61-68.

- Langan, P. A., & Levin, D. J. (2002). *Recidivism of Prisoners Released in 1994*. Washington DC: U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics.
- Leibling, A. (2008). Titan prisons: Do size, efficiency and legitimacy matter? . In M. Hough, R. Allen & E. Solomon (Eds.), *Tackling Prison Overcrowding: Build More Prisons? Sentence Fewer Offenders?* (pp. 63–80). Bristol: Policy Press.
- Liebling, A., & Price, D. (2001). *The Prison Officer* Leyhill Prison Service Journal.
- Liga voor Mensenrechten. (2011). [Gedifferentieerde Strafitvoering].
- Lösel, F. (2007). COUNTERBLAST: The Prison Overcrowding Crisis and Some Constructive Perspectives for Crime Policy. *The Howard Journal of Criminal Justice*, 46(5), 512-519.
- Marsh, K., Fox, C., & Hedderman, C. (2009). Do You Get What You Pay For? Assessing the Use of Prison From an Economic Perspective. *The Howard Journal of Criminal Justice*, 48(2), 144-157.
- Martin, S. S., Butzin, C. A., Saum, C. A., & Inciardi, J. A. (1999). Three-year Outcomes of Therapeutic Community Treatment for Drug-Involved Offenders in Delaware: From Prison to Work Release to Aftercare. *The Prison Journal*, 79(3), 294-320.
- McCollister, K. E., French, M. T., Prendergast, M., Wexler, H., Sacks, S., & Hall, E. (2003). Is in-prison treatment enough? A cost-effectiveness analysis of prison-based treatment and aftercare services for substance-abusing offenders. *Law and Policy*, 25(1), 63-82.
- Minke, L. K. (2011). The effects of Mixing Offenders with Non-Offender: Findings from a Danish Quasi-Experiment. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 12(1), 80-99.
- Mohseni, R. A. (2012). The sociological analysis of prison: Costs and consequences. *Journal of Law and Conflict Resolution*, 41(1), 13-19.
- Moore, M., Estrich, S. R., McGillis, D., & Spelman, W. (1984). *Dangerous Offenders: The Elusive Target of Justice* Cambridge: Harvard University Press.

- Moore, T. J., & Caulkins, J. P. (2005). How Studies of the Cost-of-Illness of Substance Abuse Can be Made More Useful for Policy Analysis (pp. 19): Heinz College.
- Morgan, R. (2003). Imprisonment. In M. Maguire, R. Morgan & R. Reiner (Eds.), *The Oxford Handbook of Criminology* (3 ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Murray, J., & Farrington, D. P. (2005). Parental Imprisonment: Effects on Boys Antisocial Behaviour and Delinquency through the Life-Course. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46, 1269-1278.
- Pettersson, T. (2010). Recidivism Among Young Males Sentenced to Prison and Youth Custody. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 11(2), 151-169.
- Piehl, A. M., & DiIulio, J. J. (1995). Does Prison Pay? Revisited. *The Brookings Review*, 13, 21-25.
- Rekenhof. (2011). Maatregelen tegen de overbevolking in de gevangenissen. Brussel: Kamer van Volksvertegenwoordigers.
- Schaeffer, C. M., & Borduin, C. M. (2005). Long-Term Follow-Up to a Randomized Clinical Trial of Multisystemic Therapy With Serious and Violent Juvenile Offenders. . *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73(3), 445-453.
- Seiter, R. P. (1975). *Evaluation Research as a Feedback Mechanism for Criminal Justice Policy Making: A Critical Analysis*. Ohio State University, Columbus.
- Seiter, R. P., & Kadela, K. R. (2003). Prisoner Reentry: What Works, What Does Not, and What Is Promising. *Crime & Delinquency* 49(3), 360-388.
- Weiman, D. F. (2007). Barriers to Prisoners' Reentry into the Labor Market and the Social Costs of Recidivism. *Social Research: An International Quarterly* 74(2), 575-611.
- Wet betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, (2006).

- Windzio, M. (2006). Is there a deterrent effect of pains of imprisonment? The impact of 'social costs' of first incarceration on the hazard rate of recidivism *Punishment & Society*, 8(3), 341-364.
- X. (2010). Correctional Statistics of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden, 2004–2008 In R. e. Kristoffersen (Ed.), (pp. 62). Oslo: Correctional Service of Norway Staff Academy.
- Zedlewski, E. W. (1987). Making Confinement Decisions *Research in Brief* (pp. 6). Washington DC: U.S. Dept. of Justice, National Institute of Justice.
- Zhang, S. X., Roberts, R. E. L., & Callanan, V. J. (2006). The costbenefits of providing community-based correctional services: An evaluation of a statewide paroleprogram in California. *Journal of Criminal Justice*, 34(4), 341-350.
- Zhang, S. X., Roberts, R. E. L., & McCollister, K. E. (2009). Therapeutic Community in a California Prison: Treatment Outcomes After 5 Years. *Crime & Delinquency* 57(1), 82-101.